

كهلهين زاخو (الحسنیه) و دوروبهريين وى خواندنهكا ميژووى

پ. د. خطاب إسماعيل أحمد
ومرگيران بو زمانى كوردى: بارزان مصطفى

فهكولينا مه دابهش دبت ل سهرسى بهشان دگهل پيشهكى، بهشى ئيكى ناڤى باژيرى زاخو ب خوقه دگريت كا ژ كيشه هاتيه و دكهفندا ب چ دهاته نياسين دژيدمريين ئيسلامى بين عهرمى و ژيدمريين ئيسلامى بين عهرمى ئهوين بهحسى ناڤى زاخو كرى ب (الحسنیه) يان (الحسينیه)، و بهشى دووى وان كه لها ب خوقه دگريت ئهوين دكهفنه دباژيرى زاخودا و ل دوروبهريين وى وهكى كه لها (حهسه نييه، ئهرمش، زمعههران، شابانى، شهراش، پهرهخ) دژيدمريين ئيسلامى بين عهرمى، و بهشى سىي سهرمدانين (ميدانى) ب خوقه دگريت بو كه لهين زاخو و دوروبهريين.

و ژ گرنكترين ژيدمريين هاتينه بكارئينان دڤى فهكولينيدا ، (الكامل في التاريخ) يا ابن الأثير، و (معجم البلدان) يا ياقوت الحموى، و (تاريخ الرسل والملوك) يا الطبري.

ژيدمريين ئيسلامى بين عهرمى ژيدمريين ئيكانهنه دناڤ ژيدمريين كهفندا ئهوين تيدا ب شپوهيهكى گشتى بهحسى ميژوو، باژير و شارستانى و كه لهين كوردانن هاتى كرن.

و كوردان ب خو ژى رولهكى گرنكى ههبووو دناڤ فان شارستانيه تادا چ ب زانايين خويان سهركرديه تيا لهشكهري موسلمانان، ههروسا كوردان چهندين پوست و مرگرتينه وهكى والى و دادومر و سولتان و ههروسا كوردان رولهكى گرنگ ههبوو د بواري زانستى د سهرده مين ئيسلامى بين جياواز دا.

دسهرده مين كهفندا باژيرى زاخو نه دهاته نياسين ب ناڤى زاخو بهلكو دهندهك ژيدميراندا ب (الحسنیه) دهاته نياسين و دهندهك ژيدمريين ديدا ب (الحسينیه) دهاته نياسين.

كە لا زاخو

”
**دهیچ ژیدره کئ
 ئیسلامیدا ناشئ (زاخو)
 نه هاتیه، به لکو
 ههمیان ناشئ
 (الحسنیه) بکار ئینایه!**
 “

**به تنئ ئیکئ
 ناشئ باژیری زاخو**

**ئیک / ناشئ باژیری زاخو دژیدهرین
 ئیسلامی یئن عهره ییدا:**

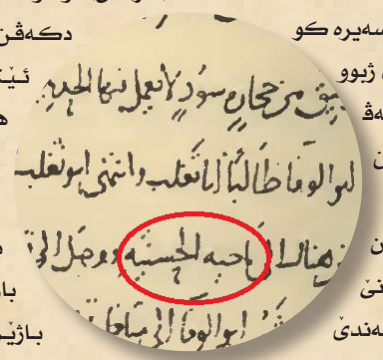
به ئی دراستیدا زمینه فوونی ناشئ زاخو دیار نه کیری یه دپهرتووکا خومدا (حملة العشرة آلاف)، ل دهمی باسکرنا وی ل سهر بورینا وی ددهقه ره کا چیایی یا ئاسی دا بوماوی هفت روزان، وگریکیا که له ک نه خوشی دیتن ل سهردهستی خه لکی دهقیری^۱ وب چیایی جارهم کادی^۲، دقئ شه کولینئ دا خواندنه ک ل سهرکه له وچه پهرین دکه قنه ل دهو ربه ره یئن باژیری زاخو نه یئن کو رول هه یئن د روودانین میژوو یا ئیسلامیدا، وئهو ل سهرهاتیه دیارکن دژیدهرین ئیسلامی یئن عهره ییدا، وه کی: که لها (الحسنیه)، وکه لها (أردمشت)، وکه لها (الزعفران)، وکه لها (الشعبانی)، وکه لها (برخو)، وکه لها (شرانش)، وئهو گریدانا دناقبه را باژیری زاخو (الحسنیه) وئهو که له یئن دکه قن ل دهو ربه ره یئن وی، سهره رای نه بوونا چ نیشانین ئیکسهر بودیار کرنا په یوه نندیا دناقبه را واندا، ههروه کی دیار باژیری (الحسنیه) سه نته ر وبنگه هئ وان که لها بوو ژیه ر نیزیکیا وی ژکه لها دکه قته دنیشا قان که لها ندا، دهاته هه ژمارتن ژمه زنترین باژیرین ناقاله دهقیری دوی سهرده میدا، دیاره کو باژیری (الحسنیه) ئیک ژوان هه ر (۱۵) باژیرین سهر ب باژیری مووسل شه بوون، و باژیری مووسل سه نته ر بوو بو وان هه ر (۱۵) باژیران، ژلایی خوقه باژیری (الحسنیه) ژی چیدبیت سه نته ری قان هه می که لها وبنگه هان بت، وئهو دیار دبت ل سهرقئ چه ندئ کوخه لیفی عه باسی (المعتضد) ل دهمی هاتیه دهقیری دا کو دهست ب سهر دهقهرین ل ژیه ر دهسته لاتا حه مدانیاندا بگریت، ئه وی به ری خودا باژیری (الحسنیه) او ژوی دهست بگر، بویشتی ئه ووچوی دناقدا وکه لها وی خرابکری، به ری خودا که له یئن دی ژبو شه کرنا وان، وکه لها ئه رمشتی خرابکر، وکه لها زه عفره انی ژی شه کرنه شه هه می دی هیته روهنکر ب شه یوه کئ به رفره دقئ شه کولینئ دا.

ناقئ باژیری (زاخو) هاتیه دبارا پتریا ژیدهرین ئیسلامی یئن عهره بی، ب ناقئ (الحسنیه) ودهنده ک ژیدمراندا ب ناقئ (الحسنیه)^۱، ودهیچ ژیدمه کئ ژفاندا ب ناقئ (زاخو) نه هاتیه، وئهو په رتووکا (دیوان المبتدأ والخبر) یا بهرنیاس ب میژوو یا (ابن خلدون) (م: ۸۰۸/ک: ۱۴۰۶ز)، دووماهییک ژیدهرین ئیسلامی وعه ره بیه ئه و ناقئ (زاخو) تیدا ب ناقئ (الحسنیه) هاتی، ئه و ژ میژوونقیسین دووماهییا چهرخی هه شتی و دهست پیکا چهرخی نه هئ کوچی/چهرخین جواردی وپازدی زایینی یه، وئه قه وی چه ندئ دگه هینیت کوناقئ (زاخو) هه تا راده یه کئ دوی ده میدا نه هاتبوو نیاسین.

وئهو میژوو یه ب شه یوه کئ دهست نیشانکری نه هاتیه زانین ئه واناقئ (زاخو) تیدا دمرکه قتی و باژیر پیهاتیه ناقکر، ئه شه ژی ژئه گه ری نه بوونا چ نقیسنین میژووی کو بیته ئه گه ری نه هیلانا کومانی ویه تته پشتر استکر، ژیه رفئ چه ندئ نه یاسه یه ره کو شه کولهر به ری خوبه نه شه روه کرنی وپیکولا وان ژبوو زانینا رامانا په یفا (زاخو)، ژکیشه هاتیه، وکانئ ئه ق په یفه کوردی یه یان نه وهنده کا پیکول یئن کرین کو بزفرین بو سهرکرده کئ گریکی^۲.

ودهنده ک بوچوونین دی داخودانین وان پیکول یئن کرین ژبو کروودانا په یفا (زاخو) ب زمانئ کوردی شه او ئه قه یا دورسته و ئه قه ژی ژیه ر وی چه ندئ کوم میژوو یا په یوه نندیا گریکان ب دهقهره زاخو شه بو به ری زایینی ب چوار چهرخان دژقریت، و ب شه یوه کئ دهست نیشانکری بو هه و یان زفرینا ده هزار سهر باژین گریکی، ئه و هه و اب ناف ودهنگ ئه و هاتیه نقیسنین ژلایی نقیسه ری گریکی زمینه فوونی، و ئه و ئیک ژ سهر باژان بو دکه ل قئ هه وی. ودهنده ک بوچوونین دیدا ناقئ زاخو یئ هاتییه گروودان ب زمانئ سریانیه^۳.

و منور مانی دبیزیت: کو (ئیحسان نووری) یا دیارکری کو سهرکرده و میژوونقیسی یونانی زمینه فوونی ل سال ۴۰۱. ب. ز (زاخو) یا دیارکری ب وی ناقئ ئه م ئه قروکه دزانین^۴.

دوو / ژیدهرین ئیسلامی یین عهره ب ئهوین ناشی زاخو تیداهاتم ب ناشی (الحسنیه) یان (الحسنیه):

بهتس دوو کلهها زاخو وکلههین ل دهوروبهرین وگ دژیدهرین ئیسلامی یین عهره بیدا

- ئیک / کلهها زاخو (الحسنیه):

بازیری (الحسنیه) که لهکا ناقدار بخوقه هه بوو، ئەوا بهس لى هاتیه کړن دهندهک ژیدهرین ئیسلامی یین عهره بیدا، پهرتووکا (تاریخ الرسل والملوک) یا (طبری) ل پېشینی دهیت، وپاشی پهرتووکا (تجارب الامم و تعاقب الهمم) یا (مسکویه)، وههروهسا پهرتووکا (الکامل فی التاریخ) یا (ابن الأثیر)، وزیدمباری پهرتووکا (الأعلاق الخطیرة) یا ابن شداد، بول دووماهیئ پهرتووکا (تاریخ الاسلام) یا (ذهبی)، به لى فان ژیدهران هه میان بابته وهک ئیک فهگوهاستیه، ل دهمی بهس ل دمرکهفتنا خه لیفی عهباسی (المعتضد بالله) ژیهغدا بهرهف باژیری مووسل پشتی خوخلاسکری ژ (حمدان بن حمدون) ئەوی بانگهوازی خه لافهتی دکر، و ئەوی بانگهوازی بو دمرکهفتیا خهوارجان دکرولایهنگریا وان دکر ل دزی خه لافهتا عهباسی، ژیهرفی چهندی (حمدان بن حمدون) رهقی بوکه لها ماردینی داکو خو ل ویری فه شیریت، به لى (المعتضد) ب دیف کهفت هه تاشیایی بچیهته دکه لهیدا وکله ههرفاند، وپشتی فی چهندی (المعتضد) دریکا زفرینا خودا بهری خودا باژیری (الحسنیه)، وچو دناقدار پشتی شهری دگهل لهشکه رهکی مهزن کوپیک دهات ژ (۱۰۰۰۰) دهه هزار شه رکهران، ئەوی بهرهه فکری ژبو روبروو بوونا لهشکه ری (المعتضد) ی، وپاشی (المعتضد) چودناف که لها (الحسنیه) دا، و ئەو ههرفاند پاشی ژی دمرکهفت، وسهرکردی لهشکه ری یی باژیری (الحسنیه) ئەوی ب ناشی (شداد) وهکو ئیخسیر دگهل خوه بر ، بی کوهیچ ئامازه که ل سهر رووداتین شهری بهینه دیارکرن .

دهقی فی کوتنی ب شیوهکی وهکه هف د هه رپینچ ژیدهراندا هاتیه، وپهرتووکا (تاریخ الرسل والملوک) یا (طبری) وهکو ئیکهم پهرتووک دهیت کوئه هه دهقه تیدا هاتیه، ژیهرفی چهندی دیاردبت کو ژیدهرین دی ئەهه دهقه ژ (طبری)

وینهکی
کهفتی که لا
زاخو
(الحسنیه)

ژیدهرین ئیسلامی یین عهره بی ئەوین ناشی (الحسنیه) تیدا هاتی یین هاتینه دابهشکرن دناقههرا پهرتووکین جوگرافی یان یین ل سهر باژیران، وپهرتوووکین میژوو یا ئیسلامی یین گشتی . پهرتووکا (تاریخ الرسل والملوک) یا (طبری) (م: ۳۱۰/ک: ۹۲۳ز)، دهیته هه زمارتن ژ ژیدهرین ئیسلامی یین عهره بی یین دهستیکی ئەوین ناشی (الحسنیه) تیدا هاتیه دیارکرن، ئەو ژ میژوونقیسین چهرخی سین کوچی/ نهه ی زایینی، ول پشتی وی پهرتوووکا (أحسن التقاسیم فی معرفة الأقالیم) یا مقدسی (م: ۳۸۰/ک: ۹۹۱ز) و ئەوژی پهرتوووکه کا جوگرافیه، وپاشی پهرتوووکا (تجارب الأمم و تعاقب الهمم) یا مسکویه (م: ۴۲۱/ک: ۱۰۳۰ز)، و ئەوژی پهرتوووکین دهستیکی یین میژوو یا ئیسلامی یه، وپهرتوووکا (معجم البلدان) یا یاقوت الحموی (م: ۶۲۶/ک: ۱۲۲۹ز) و ئەو ژ ب ناقدونهنگرتین پهرتوووکین جوگرافیا ئیسلامی یین عهره بیه، وپهرتوووکا (الکامل فی التاریخ) ئەوا ب ناقدو دمنگ یا ابن الأثیر (م: ۶۳۰/ک: ۱۲۳۳ز)، وپهرتوووکا (الأعلاق الخطیرة فی ذکر أمراء الشام و الجزيرة) یا ابن شداد (م: ۶۸۴/ک: ۱۲۸۵ز)، وپهرتوووکا (تاریخ الاسلام)

” ههروهکی دیار که لها
زاخو یا نوکه ل سهر کاقلین
که لها کهفن، ئەوا ژلایئ
میرین بادینان شه هاتیه
ههرفاندن، ئاقا بوویه

یا ذهبی (م: ۷۴۸/ک: ۱۳۴۸ز)، و ئەوب ناقدونهنگرتین پهرتوووکا میژوو یا ئیسلامیه، وپهرتوووکا (مسالك الأمصار فی ممالک الأبصار) یا ابن فضل الله العمری (م: ۷۴۹/ک: ۱۳۴۹ز)، و ئەوژی پهرتوووکا که جوگرافیه، وپهرتوووکا (دیوان المبتدأ والخبر فی تاریخ العرب والبربر و من عاصرهم من ذوی الشأن الأكبر) یا ابن خلدون (م: ۸۰۸/ک: ۱۴۰۶ز) یا ب ناقدونهنگه ب پهرتوووکا (ابن خلدون) ی، ئەو ژ دووماهیک ژیدهرین ئیسلامی یین عهره بیه ئەوا ئامازه ب ناشی (زاخو) کری ب زارافی (الحسنیه).

قده گوهاسسته، و نهوی دهیته ههژمارتن ژیدمری ئیکێ ل سهرقی بابتهی. سهبارته جهی جوگرافیی که لها (الحسینه) دکهقیته سه رکنازی روژتاقایی تاییی رووباری خابوو ری روژه لاتیی، هنده کاک دگوت کوهندهک زانیین شینواران وهسا ههژدکهن کومئوویا که لهی دزقرت بوچهرخیی سییی یان چواردی زایینی " ل هه مبهه چهرخین چهفتی وههشتی کوچی، وئهفه نهیادورسته و به لگه ژی ل سهرقی چهندی نهوهکو (طبری) ژمیژووئقیسیین چهرخیی سییی کوچی یه چهرخیی نههی زایینی یه، نهوی ئامازهه هه بوونا که لهی دایه ل (الحسینه)، ئی به ئی نهوهاتییه ههرفاندن ژلایی خه لیفه (المعتضد) ل سالا (٢٨١/ک/٨٩٥)، ههروهکی دیار که لهه کاک نوی یاها تیه ئاقا کرن ل سهرکاقلین که لها کهفن نهوا ها تیه ههرفاندن ژلایی میرین بادینان قه، نهوا بوویه وار یان جه بومیرنشینی ل سهردهمی میرنشینا بادینان دناقههرا سالیین (١٢٠٥-١٢١٢/ک/١٧٩١-١٧٩٨)، کوئوه بهر فرمهتر بوو ژکه لها کهفن.

ههروهکی دیار خودانی پهرتووکا (زاخوالماضی والحاضر) نهوی جوداهی نه کریه دناقههرا (المعتضد)، و (عضدالدوله)، نهوی دناختنا خودا ل سهرکه لها زاخو (الحسینه) وهسا دیارکریه کوکه لهه ل سهر دهستی (المعتضد) یا کههفتی پشتی (عضدالدوله) دهستی خودانا یه سهردهستهه لاتنی ل عیراقتی، وئهوه ده مئییخست ژدهستی (عضدالدوله بختیارالبویهی) ل سالا (٣٦٧/ک/٩٧٨). به ئی یا دیاره کو (المعتضد) خه لیفی شازدی ئی عه بیاسیان ل سالا (٢٨٩/ک/٩٠٢) ز یی مری "، وئهو ب ئیکجاری نه کههشتیه سهردهمی بووهیهیان، ئهویین دهولهتا خو ل سالا (٣٣٤/ک/٩٤٦) پیکئینای، پشتی وان شیای دهستی خوداننه سهر دهستهه لاتنی ل بهغدا، به ئی (عضدالدوله البویهی) ل سالا (٣٢٧/ک/٩٨٣) یی مری "، ئانکو (المعتضد) بهری (عضدالدوله البویهی) (٨٣) سالان یی مری، ل سهرقی چهندی دیار دبیت کوچ په یوهندی دناقههرا (المعتضد) و (عضدالدوله) نینه چونکی هه رئیک ژوان سهردهمهکی جودا دا ژیا یه ههروهکی مه دیارکری.

دوو / کهلههه رمشتی (آردمشت):

دهیته ههژمارتن ژکه لهین که لهک ب نافودهنگ دژیدهرین ئیسلامی یین عه ره بیدا، ب بهراورد کرن دگهل باژیر وکه لهین دی، دگهل وان باژیری زاخو (الحسینه) بخوهژی، نهوا ناقی وی دناق وان ژیدهراندا هاتی، نهوژی ژیهه وی چهندی کو ژمارا وان ژیدهرین ئامازه ب که لها نه رمشتی کری ژوانین دی هه میان پترن، ههروهکی که فنترین ژیدمری بهحسی که لها نهردهمشتی تیدا هاتی دزقرت بووهستپیکا چهرخیی یازدی کوچی/ یازدی زایینی.

وپاشی ژیدهرین ئیسلامی یین عه ره بی دهین نهویین بهحسی که لها نهردهمشتی کری ل دویف ریزیه ندیا میژوو یا مرنا نفیسه رین وان:

پهرتووکا (تجارب الأمم) یا (مسکویه) (٤٢١/ک/١٠٣٠)، دهیته ههژمارتن ژئیکه مین ژیدهرین تیدا ئامازه ب که لها نه رمشتی ها تیه دان بول پشتی وی پهرتووکا (یتیمه الدهر) یا (ثعالبی) (٤٢٩/ک/١٠٣٨) دهیته. وپشتی وی پهرتووکا (البستان الجامع لجمع تواریخ أهل الزمان) یا (عمادالدين الاصفهانی) (٥٩٧/ک/١٢٠١)، وپهرتووکا (أنس

المسجون و راحة المحزون) یا (ابن البختري الحلبي) (٦٢٥/ک/١٢٢٨)، وپهرتووکا (معجم البلدان) یا (ياقوت الحموي) (٦٢٦/ک/١٢٢٩)، و (الکامل فی التاریخ) یا (ابن الأثیر) (٦٣٠/ک/١٢٣٣)، و (وفیات الاعیان و انباء الزمان) یا (ابن خلکان) (٦٨١/ک/١٢٨٣)، و (الأعلاق الخطيرة فی ذکرامراء الشام و الجزيرة) یا (ابن شداد) (٦٨٤/ک/١٢٨٥)، و (مفرج الکروب فی أخبارینی ایوب) یا (ابن واصل) (٦٩٧/ک/١٢٩٨)، و (سیر اعلام النبلاء) یا (ذهبی) (٧٤٨/ک/١٣٤٨)، و (الوای بالوفیات) یا (ابن آیبک الصفدی) (٧٦٤/ک/١٣٦٣)، و پهرتووکا (تاج العروس) یا (زبیدی) (١٢٠٥/ک/١٧٩١)، سه رمرای ئامازه پیکرناوی پهرتووکا (الاعلام) یا (زرکلی) (١٩٧٦/ک).

وههروهسا (مسکویه) سنی جاران بهحسی که لها نه رمشتی کریه، جارک دگهل روودانین سالا (٣٦٠/ک/٩٧١)، د ناختنا خودا ل سهر هه فکریا دناقههرا (حمدان بن ناصر الدولة الحمدانی)، و برا یین وی (مسکویه) د ناختنا خودا بهحسی هه فکریا دناقههرا (حمدان بن ناصر الدولة) و برا یی وی (أبي البركات)، و برا یی وی ییدی (أبي تغلب) کریه، هه ولدانین وان هه میان ژبو سه پاندنا دهستهه لاتا خوهل سهر کیستی یی دی، ژیهه کو دماوی قی هه فکریی دا (حمدان) ی ئیدانهک ل سهر برا یی خوه (أبي البركات) ی دا و نهو ب عه ردی که ت، و نهو وهکو ئیخسیرکرت و نهو بریندار بوو، و نهو بره (قرقیسیا) ژبو چاره سه رکنا برا یی خو ژوی ئیدانی نهوی وهسا ههز دکر کو نهو دی ساخلهم بت به ئی نهو پشتی هینگی ب دهه کی کیم مر، و نهو کره د سندر ووکی (تابووت) دا و بره مووسل و نهفه بوو نه که ری توند بوونا هه فکریی دناقههرا وی و برا یی وی (أبي تغلب) ی، و برا یین دی ژی ژیک جودا بین و دهست داهیلان و ملامانی دکرن و ههروهسا بژاله بین دکارین خوه دا، کههستهه (أبي تغلب) ی کو (محمد) دناق وانادا یی بهرنیاس ب (أبا الفوارس) نهوی دهستهه لات ل نسبیینی دکر، و نهوی نفیسه نهک دا (حمدان) ی و نهوی کارکر داکو خو بکه هینتی

شووهره که لا نه رمشتی

عبدالله الحسين أحمد بن الحجاج) كوئو خوداتی کارین سهیره، ژلاینی (الثعالبی) فه ل سهروى هاتیهکوتن : کو هوزانفانهک بوو ج ریز و شهرم ل دهف نهبوون و هوزانی خو ل سهر تشتین بی مانا ناقا دکرن...»^{۱۳}

(أبو عبدالله الحسين أحمد بن الحجاج) دقه کرنا که لها ئهرمشتیدا هوزانهک یاگوتی کوتیدا هاتیه:

سقانی کاسه سحرأ بوقتِ وكان صبوحنایوم سبت
 غلام أعجمی فیہ ظرفٌ وحلق بالتلطیف والتأتی
 سقانی دو وسا وازددت منها علی سکری وصبحنی بهفت
 فلما نمت قام وقال برورا لمن حولی خوی خانی بجفت
 وفي باب أسته زغب لطاقف... ملاح مثل ورد الزراد رخت
 ولكن كان لا یقوی لشؤمی... وخذلانی به سواد بختی
 فشددت الصبی فدتة نفسی... بلودیکی وتیمردم درست
 وكان من استه کالبنت بکراً... مخدره الخدا فضحت بنتی
 کمافتحت وحد السیف یدمی... من الأعناق قلعة أردمشت^{۱۴}

پهیشین فی هوزانی، وب تاییهتی ئهوین نهعهرمبی واتایا وان نهیا رونه ونه گهری فی چهندی زی دزقریته فه بوهندی خودانی نقیسینی زمانی کوردی نهذزانی، ژیهر هندی دبیت ئهو خهلهت بیبت دنقیسینا واندا ب شیومهیهکی دروست، یان زی ئهوکهسین ب کارنی مهشکرنی رادبوون کهفتیهه دخهلهتی دا ل دهمی نقیسینا وان پهیشان ل دهمی نقیسینا پهرتووکا نقیسهری ژئه گهری نهزانینا وان بو زمانی کوردی. ژ ژیدمیرین ئیسلامی بین عهرمبی ئهوی بهحسی ئهردهمشتی کری، (عماد الدین الاصفهانی) ئهوی بهس بهحسی کری کوئهردهمشت هاتیه فه کرن لسال (۳۶۸/۹۷۹ز)^{۱۵}. وپاشی خودانی

کومبوونی دگهل بکته ل سهرفی چهندی، بهلی ئهوی ئهو سهردابر و ئهواخوازکر و خوارن داینی ل سهرفهنجی وزیدههین، (محمد) مژوول کرو ئهو ژیشته گرت ودهسته سهرکر دکه لهانه رمشتی دا، ئهو ب ئاسنی گریدا هاتا هاتیه بهردان ل سهردهستی (عضد الدولة) ل دهمی دهست گرتی ب سهروی جهی دا، برایی دی بین (ابی تغلب) ای توره بوون ژئهفا روودای ل سهر برایی وان (محمد) ای بهلی (ابی تغلب) ای ئهو نیکی ئیکه سهردا برن، بهلی ئهو ههمی بولایی وی زقرین پشتی بارودوخنی وان تیگجوی، بنتی (ابی طاهر ابراهیم) نه بیت ئهو نه جوو دهف وی به لکو جوو بهغدا دا کو بیته پاراستن ژلاینی (عز الدولة بختیار)^{۱۶}.

و دهردوو جارین دووماهین دا ئهوین تیدا (مسکویه) بهحسی ئهرمشتی کری دناقنا خافتنا ویدا ل سهرفه کرنا (الرحبه) ژلاینی (عضد الدولة) ای فه، کو دبیزیت: «... پاشی (الرحبه) فه کر وما ب فه کرنا که لهین (ابی تغلب) ای فه، وئهف که لهین هه دکه فته لاین روزه لاتنی دیجله و ژمارا وان گهله کن : ژوان ئهرمشت... وئه رمشت تاییهت بوو وئو تژی بوو ژکه رهستین کران بها، ژجورین جلک و مه حضور و خشل و زیر و چهکی ژنکان، و چه نیدین تشتین دی بین جودا، و (ابی تغلب) ای کهسهک دانابوو ویری ژکوردان کو دناقبهرا واندا خزماتی هه بووو ژلاینی دهیکا ویهه (فاطمه بنت احمد الكردیه) کودهاته نیاسین ب (ابن بادویه)، وکوله یهک زی بووی هنارت کودگوتنی (طاشتم)، کوهاتبوو هنارتن بو وی ژلاینی (عضد الدولة) ابوالعلاء عبیدالله بن الفضل بن نصر النصرانی) ژبو راده سترنا که لهی وب فیل فه کرنا وی^{۱۷}.

پاشی (الثعالبی) دهیت دا کوجوانترین هوزان بومه فه گهریت، کویا هاتیه گوتن ل سهر که لها ئهرمشتی، ئهوا دهست پیدکهت ب زمانی عهرمبی ژنیشتاییکی ژمالکا هوزانی کوئهوژی کیشه، وب دووماهی دهیت بههروا ب زمانی کوردی دهندهک مالکین ویدا، یادیاره هندهک پهیشین وی تیکه لن دناقبهرا کوردیی وفارسیی دا^{۱۸}، یاهوزانفان (ابی

په رتووکا (أُنس المسجون) ب دريژي به حسنی (أباتغلب) ای دکه ت ل دهمی رابووی ب گرتنا برایی خوه (محمد) ای پشتی مرنا بابی وان ،نهو زیندانکر ل که لها نهدمهشتی ،وب دريژي به حس ل سهرقی چهندی هاتیه کرن ژلایی ویغه بشی شیوهی دهیت :کو(أباتغلب فضل الله بن ناصر الدولة أبي محمد)، ب درندانه سهردهمری دکهل برایی خوه (محمد) ای کر پشتی مرنا بابی وان ، نهو گرت و دست ب سهر سامانی وی داگرت، ودهست داناسه رتهدری وی ونهوب ناسنی گریدا، ونهوهنارت که لها به نیاس ب نهدمهشتی، کو که لایه کا ناسی یا سهر ب مووسلی فه بوو، نهوتیدا زیندانی کر دزیندانه کا بن نهددا ونیک راسپارد ژبوچاقدیریکرن ودانا خوارنی کو پیره ژنه کا ب ریکوییک بوو دگوتنی: (نازبانوو) ^{۲۱}، وفهرمان لوی کر کونایت کهسه ک بگه هیتی ، وکسه چو ژ دهنکوباسین وی بزانت ، وبابه تی وی بهیته فه شارتن ژه می نهوین دکه لهی فه و بهیته پاراستن، ونهوی نهف کاره کر، ونهو ما ل سهرقی کاری بوماوی ههشت سالان، پشتی هینگن (أبوتغلب) دکهل (عز الدولة ابي منصور بختيار بن معز الدولة) ریکهفت، ولهشکر دکهل وان بوو، ودقیان بجه بهغدا داشهری دژی (عضد الدولة) بکهن ونهو دهرکه ت ژبو روو بوونا وان نهو بوو روودانه کا مهزن دناقبره واندا چی بوو ل نیزیکی (قصر الجص) ^{۲۲}، (عزالدولة) تیدا کوشت، و(أبوتغلب) ژی شکاند، چوو دمووسل دا ونهوترسیا کو(محمد) خو خلاسکه ت، نهوی نشیسینه ک بوو خولامه کی خو فریکر کو که له ل ژیر دهستی ویدا بوو دگوتنی: (طاشتم) ^{۲۳}، داکو ریکی بدهت سهرکرده کی ژسهرکر دین کوردان کو دگوتنی: (صالح)، ونهو وهکی هه فیشکی وی بوو د پاراستنا که لهی ژ (محمد) ای وبهردموم بیت ل سهر وی فهرانا لی هاتیه کرن، ونشیسینه ک بو(صالح) ای هنارت وفهران ل وی کر داکو برایی خو (محمد) ای بکوژت، (طاشتم) شیا (صالح) ای فریکه ت، ه و لدهمی قیای بچته دهف (محمد) ای داکو بکوژیت، (نازبانووی) ریکری لیکر وگوت: نهز ناهیلیم نهف کاره بهیته کرن تاکو نشیسینه ک ژمیری نه که هیه ت من، و (عضد الدولة) نیزیکی مووسل ببوو، (أبوتغلب) تیدا ترسیا ، لهشکر نهو دمریخست و داخوای ل سهر زیده بوو ، نشیسینا (صالح) ای که هشتی ل سهر نهوا (نازبانووی) کوتی، هه تا نهوی بهرسف ل سهردای هنده ک لهشکرین (عضد الدولة) ل دور که لها نهدمهشتی زقرین و نهو دورپیچ کر، دهنکوباس دناقبره وان و(أبی تغلب) ی هاتنه برین، چ نشیسین نه که هشتی، پاشی (عضد الدولة) پشتی چهند هه یفا که له فه کر، و(طاشتم) گرت وبو نشیسی کا(طاشتم) ای چ کر بوو وداخوای ژی دکت کاج بکت ^{۲۴}.

(یاقوت الحموی) ژدیارتین ژیدمرانه نهوین کو چوار جاران به حسنی که لها نهدمهشتی کری، به لی نهو بی که تیه د دوو خه له تیاندا د دیارکرنا جهی جوگرافی بی که لهی دا، ب کوتناوی: نهدمهشت (أردمشت): (ضمه) ل سهر دالی (د) و(ضمه) ل سهر میمی (م) و سکون ل سهر (ش) و(ت) نانکو (أردمشت)، ناقنی که له کا ناسی یه نیزیک گزیرتا(ابن عمر) ل روژه لاتنی

دیجله ل سهر چیبایی جودی، ونهو نوکه یا تابعی مووسله، خه لکی نهدمهشتی ل دژی (المعتضد بالله) رابوون وخو تیدا پاراستن، هه تا نهو بخو چووویه که لهی خه لکی وی رادهستی وی کر، ونهو ویرانکر وزقزی فه، نهوا نوکه دهیت نیاسین ب (کواشی) وچ خانین مهزن نه بوون به لی سی گوند هه بوون ودبیژن: لدهمی (المعتضد) ای فه کری پشتی هه قالین وی که له ک پیغه ماندی بووین، و دیت داهاتی وی بی کیمه فهران ل وان کر خراب بکن، ونهوی تیدا هوزانه ک فه هاند وگوت:

إن أبا الوبر لضعب المقتنص

وهو إذا حصل ریح ین قفص

پاشی (ناصرالدوله أبوتغلب أحمد بن حمدان) ای دووباره که لا ناقا کره فه، پشتی کو(معتضد) ای خرابگری، وهکی (یاقوت الحموی) کوتی: نهو ل سهردهمی مه ناقایه و د وهلاتنی خودانی مووسلی دایه، نهوژی (بدرالدین لولو) خولامی (نورالدین أرسلان شاه بن مسعود عزالدین بنقکب الدین بن زکی) ^{۲۵}.

خه له تیا نیکی خه له تیه کا جوگرافییه، ههروهکی (یاقوت الحموی) نهو هه ژمارتی نیکی که لهی چیبایی جودی به لی یا دروست که له ده که قیته سهر چیبایی سپی، یان چیبایی (بیخیر)، نانکو(نهوی چ خیر ژی نه نیت)، نهوژی دبیت ژنه گه ری نه بوونا ناقی لی، ودارین بهریین مهزن ل سهر نهو ده که قیته لاین باشوری باژییری زاخو(الحسنیه)، ل وی دمی کو چیبایی جودی ده که قیته باکوری باژییری، وههروسا(یاقوت) بی خه له ت بووی دناقبره ههردو که لهی نهدمهشتی و کواشی، وهکی دیارگری کوئه نوکه دهیت نیاسین ب کواشی، به لی دراستیدا که لها کواشی که له کا جودایه وده که قیته لاین دی باشوری چیبایی سپی و دناقبره راهردو که لها ندا دوراتییه کا مهزن هه یه. ^{۲۶}

و د جارا سین دا ل دهمی (یاقوت الحموی) تیدا به حسنی نهدمهشتی کری لوی دهمی کو به حسنی دیرا (الزعران) دکر، وهکی ناماژه بی کری کودیرا زعفران، دهیته نیاسین ب(عمر الزعفران) ل نیزیکی گزیرتا (ابن عمر) ل بن که لها نهدمهشتی ^{۲۷}.

ودجارا چواریدا (یاقوت الحموی) به حسنی نهدمهشتی بی کری پشتی ژ پیناسه کرنا کواشی خلاس بووی، ب کوتناوی: نهو ده که قندا دهاته نیاسین ب نهدمهشت وناقنی کواشی بو وی ناقه کی نوویه ^{۲۸}.

پاشی (ابن الأثیر) دهیت کوئه وژی هه فچهرخی وی یه ونه وژی بی که تیه دهه مان خه له تینی دا نهوا (یاقوت الحموی) که فتیه تیدا و نهوژی ب کوتناوی: کودوی دهمیدا که لها کواشی دهاته نیاسین ب که لها نهدمهشتی ^{۲۹}.

ههروهسا (زییدی) ژیدمره کی تا رادمیه کی درنگ که فتی یه کو به حسنی (نهدمهشتی) کریه، نهو ل سال(۱۲۰۵ک/۱۷۹۱ز) بی مری و خودانی په رتووکا (تاج العروس) ه، نهو ژ دیارترین فهره نکین زمانی عه ربییه، نهوی یادیارگری

(گرئ لیپورینئ - تل التوبه)^{۳۱} ل روزهلانئ مووسل، ودبیزن: ئەو یئ مری ل سال(۳۵۷/ك/۹۶۸ز)^{۳۲}. ئانكو ئەو مايه گرتی بوماوی سالهكئ یان دووسالا ههتا ئەوی ژیاناخو ژدهستدای وئەو دزیندانئ قه‌بوو، به‌ئ(ابن شداد)ی یادیارکری کو: ((ناصرالدوله)کاودانئ وی هاتنه گهورین، کورئ وی (أبوتغلب)ی ئەوگرت بریککهفتن دگهل براین وی زاروکئ (ناصرالدوله) وئەوژمووسل بر بوکه‌ها ژدهدمشتئ))^{۳۳}.

ههروهسا (الذهبي) ژئ ئەف روودانه یابه‌حس کری بی کو ئامازئ ب ناقئ که‌هئ بدمت، کوئەوی دیارکر کو(ناصرالدوله) لدهمن براین وی (سیف الدوله) مری وئەوژبراین خوه مه‌زنتر بوو وخودان ریز بوو، (ناصرالدوله) که‌ه‌ک بقئ نه‌خوش بوو و زموقئ وی تیگچوو، وزاروکئ وی رمقبین دگهل، کورئ وی (أبوتغلب الخضنفر)ی ئەو خودانکر، وئەوکره دکه‌هئ قه‌ ب خوشی وریزگرتنه^{۳۴}.

ژدمبرینا(الذهبي) دیاردبیت کو(ناصرالدوله) نه‌ین گرتی بوو به‌لکی ئەو ل ژیر (ناکنجیکرنا ب زوری) (الاقامه الجبریه) بوو، و ئەوژئ دابه‌یته پاراستن، پشتی رەفتارین وی تیگ چووین، ومیشکی وی لاواز بوو ل دویف دمبرینا (ابن خلکان)ی، وئەوی پشتگیریا قئ بوچوونئ دکه‌ت ئەوا (الزکلی)دیارکری کو(ناصرالدوله)لدهمن براین وی مری ل سال(۳۵۶/ك/۹۶۷ز) ئەو تووشی تیگچونا هزری بوو زاروکئ وی دگهل وی زفر بوون، کورئ وی (فضل الله الغضنفر)ی ئەو ژ مووسل بر که‌ها ژدهدمشتئ، خومشی پیدان و ل ویرئ مر، پاشی قه‌گوه‌است بومووسل^{۳۵}.

(ابن أيبك الصفدي) ی^{۳۶} چیروکا (ابن خلکان)ی هه‌روه‌کی خویا قه‌گوه‌استی، چیدبیت ئەوی ئەو ژوی ومەرگرتبیت، وئەو‌پشتی وی ب(۸۳)سالای مری، ژبه‌رکو (ابن خلکان) ل سال(۶۸۱/ك/۱۲۸۳ز) یئ مری، ل وی دهمن کو مرنا (ابن أيبك الصفدي) ل سال(۷۶۴/ك/۱۳۶۳ز) یه.

ژ هه‌می ئەفا به‌ری نوکه‌دیاردبیت که‌ها ژدهدمشتئ که‌له‌کا گرنگ وئاسئ بوو، ب سه‌رکه‌فتناوی ب زه‌حمه‌ت بوو، هه‌تا کوهنده‌ک قه‌کوله‌را به‌حس ل هندئ کریبه کوئهوریکا دچوو که‌هئ بتئ تیرا ئیک زه‌لامی دکر^{۳۷}، ژبه‌ر هندئ ئەو قه‌شارکه‌هبو بوچه‌مدانیانن، ئەوان ده‌ستکه‌فتیت خوه دبیرئ ژوان بازیرین قه‌کرین وه‌کی بازیرئ مووسل، ل دهمن ئەوان هه‌ست ب مه‌ترسین دکر ژلاین دوزمنئ قه‌، ئانکو ئەو که‌له‌کا له‌شکه‌ریا خورستی بوو، داکو

کو کواشئ دکه‌فتندا ده‌اته نیاسین ب ناقئ ژدهدمشتئ، وکواشئ ناقه‌کی نوویه بو وی. به‌ئ یاکو جه‌ئ سه‌رنجئ ئەوه کو که‌ها ژدهدمشتئ یا هاتیبه خراب کرن ل سه‌رده‌ستئ خه‌لیفی عه‌باسی (المعتضد) هه‌روه‌کی (یاقوت الحموي) ئەف چه‌نده ب شیوه‌کی رون یا گوئی، به‌ئ ئەوی ئەو ساله دیارنه‌کریبه ئەوا که‌له‌تیدا هاتیبه خراب کرن^{۳۸}.

به‌ئ ئەم دشین بیژین کو که‌ها ژدهدمشتئ هاتیبه خرابکرن ده‌مان ساله که‌ها (الحسنیه) هاتیبه خرابکرن ژلایئ (المعتضد) ی قه‌ وئەوژئ ل سال(۲۸۱/ك/۵۹۵ز)، هه‌روه‌کی (طبري) دیارکری^{۳۹}.

به‌ئ (ابن الأثير) روودانه‌کا نوی قه‌دگیریت، ل ژیر ناقئ وئیشانئ (دهست بسهرداگرتنا (معزالدوله)ل سه‌ر مووسل و زفریناوی ژئ دناقر روودانئ سال(۳۴۷/ك/۹۵۹ز). ئەو دبیزیت کو عه‌دمتئ (ناصرالدوله) ئەو بوو، هه‌رده‌من چوو با جه‌ه‌کی ئەو ژ مووسل دمردکه‌فت و هه‌می کاتب، بریکار، ریفه‌به‌رین دارایی و باجوهرگرین سولتانئ دگهل خو دبرن، چیدبیت برینه که‌هئین خو وه‌کی که‌ها کواشئ، وزه‌عه‌ران، وژبلی وانژئ، و که‌ها کواشئ دوی ده‌می دا ده‌اته نیاسین ب که‌ها ژدهدمشتئ، کو(ناصرالدوله) فه‌رمان ل عه‌رمان دکر هیرشئ بکه‌ن ل سه‌ر مه‌زن وه‌ر که‌سئ هه‌لگری میراتین بت، ژبه‌رهندئ ئەو که‌سین ده‌اتنه وه‌لاتئ (ناصرالدوله)دمانه دورپیچ کری، هه‌روه‌سا دبیزیت: دهمن (معزالدوله) هاتی قئ جارئ وه‌ل وی ژیکر، ئەوان هیزان دورپیچ ئیخسته‌سه‌ر (معزالدوله) وه‌له‌شکه‌ری وی^{۴۰}.

(ابن خلکان) روودانه‌کا دی دیارکریه کوپه‌یوه‌ندی ب که‌ها ژدهدمشتئ قه‌ هه‌یه، میژووویا وی نقشیه‌یه، وئەو نه‌هاتیبه دیتن دژیدمیرین به‌ری وی دا، وه‌کی دبیزیت: کو(ناصرالدوله)که‌له‌ک هه‌ز ژ براین خو (سیف الدوله)دکر، لدهمن(سیف الدوله)امری کاودانئ (ناصرالدوله) هاتنه گهورین و رموشتن وی نه باش بوو ومیشکی وی کیم بوو، هه‌تا کوج ریز نه‌مای ل ده‌ف کور و زه‌لامین خو، هه‌تا کو کورئ وی(أبوتغلب فضل الله) ناسناقئ وی (عدة الدوله) وده‌اته نیاسین ب (غضنفر) ل بازیرئ مووسل ئەو گرت، ب ریککه‌فتن دگهل براین خو و برناوی بوکه‌ها ژدهدمشتئ، ل روژا سئ شه‌می بیست و چواری جمادی الاول سال(۳۵۶/ك/۹۶۷ز) وئەوما گرتی تیدا هه‌تا مری ل روژا نه‌ینی ل دهمن ئیشارئ دووازه‌دی هه‌یشا ربیع الاول سال(۳۵۸/ك/۹۶۹ز) وه‌اته‌قه‌گوه‌استن بومووسل و هاته‌قه‌شارتن ل

نهوکه سین تیشه بشین بهرگیریی ژئی بکهن، وب زهحمت بوو دوژمن
 بسهدا بگرت ژیهرکو دکهفته سهری جیایی، سهرمرای سهختیا نهو ریکا
 دجتی، و بهرتهنگییا وی همتا وی راهی کو بتنی زهلامه کی دشیا تیدا
 بجیت، دهه مان دهمدا ونهوی روله کی بهرچاځ هه بوو زهه فرکیا بهردومام
 دناقبهرا همدانیان ژدهسته لاتدارین مووسل دگهل دهسته لاتدارین
 بهغدا نه گهرخه لیفین عه بیاسی بان یان سولتانیته بووه یهیان ب
 تاییه تی (عضد الدوله)، ژیهرهندی لدهمی خه لیفی عه بیاسی (المعتضد)
 دیتی کوچهی مهترسیی یه ل سهروی، پشتی نهوی که لهه فه کری
 هه رتشته کی شیا یی فه کوهیزت نهو فه کوهاستن پاشی فهرمانا
 خرابکرنا ویدا، وژلایی دیشه همدانیان دست ژئی نه دبهردا ژته گهری
 گرنگیایوی یا لهشکهری، ژیهرهندی (ناصرالدوله ابوتغلب احمد بن
 حمدان) ی دووباره ناقاکر، پشتی کو (المعتضد) ی نهو خرابکری، (یاقوت
 الحموی) نامازه یا بشی چهندی دای دبیزیت: «کوئهو دسه رده می مهدا یا
 ناقایه ل جهی دهسته لاتا خودانی مووسل»^{۳۸}.

سای / کهلهازمعه رانی (الزعفران):

(یاقوت الحموی) دهیته هه ژمارتن ئیکهم کهس نامازه بکه لها
 زهعه رانی دای، ل دهمی گوتی پشتی پیناسه کرنا که لها نه رده مشتی،
 دبن ویدا (دیرالزعفران) نه کو نهوژی که لهه یه^{۳۹}.
 نهوی دجهه کی دیدا دیناسه کرنا دیرا زهعه رانی دایا گوتی:
 کوهدهاته ناقکرن ب(عمر الزعفران) ل نزیک گزیرتا (ابن عمر) ی
 دبن که لها نه رده مشتی دا ونهو ل بناری جیایه و که لها نه رده مشتی
 ل هنداقی وی یه، (المعتضد) لویری مایه ل دهمی که لهه دورپنجکری
 همتا فه کری و خه لکی وی سامانه کی مشه هه بوو، وههرومسا لنیزیک
 دیرا زهعه رانی ل سهرجیایی لبه رامبهری وی ل نسیبینی زهعه ران
 دهاته چاندن، ونه ژه دیره جهی که هیفی ودم بوراندنی بوو نهوین ههز
 ژخوشینی دکهن، ونهوان هه لبه ستخان زی هه بوون ول جیایی نسیبینی
 چهندين دیرین دی هه بوون. هوزانقانه کی ب ناقی (مصعب) ل دیرا
 زهعه رانی نسیبیه کو^{۴۰}:

عمرت بقاع عمر الزعفران بفتیان عطرفة هجان
 بكل فتی یمن الى التصابي ويهوي شرب عاتقة الدنان
 ظللنا نعمل الكاسات فيه على روض كنقش الخسروان
 وأغصان تميد بها ثمار قريبات من الجاني دوان وغزلان
 مراتعها فؤادي شجاني منهم ماقد شجاني
 وينجوهم ويوحنا ذوا اللإحسان والصور الحسان
 رضيت بهم من الدنيا نصيبا غنيت بهم عن البيض الغواني
 أقبل ذا والتم خذ هذا وهذا مسعد سلس العنان
 فهذا العيش لأحوض وتؤي ولا وصف المعالم والغاني

ژئی چهندی دیار دیت کو که لها زهعه رانی دیره کا که فن
 هه بوو، ژیهرهندی نهوژی هاتبوو نیاسین ب دیرا زهعه رانی، ههروه کی
 مه تیبینی کری کو (یاقوت الحموی) جوداهی دناقبهرا واندا نه کریه.

(ابن فضل الله العمري) دیارکریه^{۴۱} دسالوخته تانا دیرا
 زهعه رانی ب کوتنا وی کو (کهلهک ربهن و کومبهت هه بین.
 ورهه نین وی دهوله مه ندبوون و دخوشیاندای بوون و خودان زهقی و بیستان

بوون، ونهردی وی هاتبوو رانیخستن ب گولین زهعه رانی. وکومبهتین
 وی ئیک ل سهر ئیک بوون، وکی ناقاهی (دیرالکلب)، ب باشتین
 سالوخته تان وچیکر نه کا تازه، دموروبه رین وی دیواربوون و فه خوارنا وی
 باشتین بوو ژلایی رهنکی و بیهنی و کهناتین فه، وناقاوی ژ کانیه کی
 دهیت ژجیایی وی))،

(الخالدي) دبیزیت: من کهلهک سالین ته مهنی خوه ل ویری
 دمریاس کرن، دهسته لاتداری وی دهقه ری (سعید ابن إسحاق) نهز
 هندهک روزان دهیلامه ل دهف خوه داکو نه م که هیفی بکهین. من تیدا
 چهنده هوزان چیکرن، ژوان:

«وزعفرانية في اللون والطيب ... طيبة الخمر دكناء الجلابين
 توت بحانة عمر الزعفران على ... مراهوا جرفيه الأهاضيب
 وما العطرفة الشبان إن شربوا ... حمرا بالبح من رهبانه الشيب
 شربتها من يدي حوراء مقلتها ... تضي القلوب بتبعيد وتقريب
 شمس إذا طلعت قالت محاسنها ... هاقد طلعت، فيا شمس الضحي عيبي
 ونمئت سكرًا بونامت لي معانقة: ... فلا تسل عنعناق الضبي والذيب»

کهلهازمعه رانی ئیک ژوان که لهان بوو نهوین (عمادالدين
 زنگی) کرین مولکی خوه، سال(۵۲۸/ك/۱۱۳۴ز)، ههروه سال (ابن الأثير) ی
 دیارکریه پشتی (عمادالدين زنگی) دهست ب سهر باژیری (أشب) داگرتی،
 ژویری زقری بومووسل، وپاشی ژویری چوو، ل دهمی نه ناماد مبوونا ویدا
 نهوی (نصیرالدين جقر) هنارت کو جیکری (عمادالدين زنگی) یه (أشب)
 خرابکرو که لهین (کهیجه، نووشی) وکه لها (الجلاب)، کو نهو که لها
 نامیدی یه، وهنارت که لها (الشعبانی، وفرج، وکوشر)^{۴۲}، (الزعفران
 والقی و نیروه)، کوئهو که لهین مه رانیان بوون، دوورپنجکرن و هه می
 بدهست خوقه ئینان^{۴۳}.

نهف کوتنا (ابن الأثير) ب هه مان واتایی دگهل هندهک
 کورتکرنی یا هاتیه دیارکرن ل دهف (ابن واصل) (م: ۶۹۷/ك/۱۲۹۸ز)
 نهو یی مری پشتی (ابن الأثير) نیزیکی (۷۰ سالان، ژیهرکو مرنا (ابن
 الأثير) ل سال(۶۳۰/ك/۱۲۳۳ز) بوو.

(ابن الأثير) دیارکریه کو (نورالدين محمود بن زنگی بن
 أفسنقر) بهری نه خوش بیت ل سال(۵۶۹/ك/۱۱۷۴ز) نهوی شانده هنارتن
 دهقه رین روژه هلات، مووسل ودهقه را جزیری ژیلی وان، داخواز ژله شکهری
 کر ژبو هیرشکرنی، (سیف الدين) خودانی مووسل بریکهفت دگهل
 له شکهری خوه، و د سهرکیشیا وی خزمه تکار (سعد الدين کمشتکین)
 بوو نهوی (نورالدين) ی نهودانایه دکه لها مووسل فه دگهل (سیف
 الدين) ی، ول دهمی نهو بریکهفه دهنگوباسین ومغه رکرنا (نورالدين)
 ی که هشتنی، (سعد الدين) ل دهستیکی بوو نهو رهقی (جریده)، به لئ
 (سیف الدين) ی هه رتشته کی کویی وی بوو بر ژیشتر و ژیلی وان
 زی، و زقری و (ابن الأثير) نهف چهنده پشتر استکریه لدهمی نامازه ب
 هندی دای کو که لها زهعه رانی ژ ناقه دانین مووسل هاتیه خرابکرن
 ل سال(۶۲۲/ك/۱۲۲۵ز) ونهو چه په ره کی ب ناقوه نکه دکه قندا دهاته
 نیاسین ب دیرا زهعه رانی (دیرالزعفران)، ونهو ل سهری جیایه کی
 بلنده ل نیزیکی (فرشابور)^{۴۴}. و نسیبینی ودهست بسهداگرت، پاشی

وان ژی^{۴۱}، ونهغه كه لهك يا بهر ناقله ژبهركو دوی سهردهمی دا كه لهك پیدقی ب كه لها هه بوو، ونهو بشپوهكې بلهز دووباره ناقه دكرنه، كاودانین وی وكي كاودانین كه لها نهردهمشتی، كو نهو بشپوهكي بلهز همدانيان نهو دووباره ناقه كره پشته خه لیفی عهباسی (المعتضد)ی خرابكړی.

چوار / كه لها شابانین (الشعبانی):

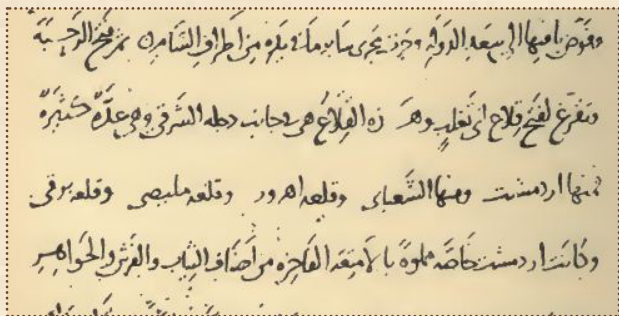
په رتووكا (تجاری الامم) یا (مسكویه) دهیته هژمارتن ژ كه فتنترین ژیدمرین میژووین نهوا دووجاران ب ناقی (الشعبانی) نامازه ب كه لها شابانین دای، دنأخافتنا وی دا ل سهر (عضدالدولة) ههولین وی ژبو كه كرنا كه لهین گریدای ب (أبی تغلب الحمدانی) ههروهكي (مسكویه) دیاركری، كوتناوی: «نهغه كه لهه دكه فنه لاین روژه لاتن دیجله وی نهو كه لهكن : ژوان كه لها نهرمشت ، وكه لها شابانی ، و كه لها (أهرور) ، و كه لها (ملیسی) ، و كه لها (برقی)»^{۴۲}.

نهوی پشته به حسنی نهردهمشتی كری و كاج تیدا هه بووو ژ كه لویه لین گران بها ، و چاوانیا فه كرنا وی ژلای (عضد الدولة البویه) فه ، نهوی به حس ل ههولین (عضد الدولة) ی كریه ژبو فه كرنا كه لها شابانین : «نهوی (أبو القاسم سعد بن محمد حاجب) هنارتیه كه لها شابانین»^{۴۳}.

به لئ (ابن الأثیر) به حسنی كه لها شابانین دسی جاراند كریه ، و نهوا ناشكهره جیدبیت نهغه پیزانینه ژ (مسكویه) فه كوهاستن ، ژبهركو وه كه هغه كه كا مهزن دنأقبهرا شیوازی نشیسینا واندا ههیه ، و دهندهك جاراند نهغه وه كه هغه دگه هته وه كه هغه پهبان، دگهل زیده كرنا هندهك شروهه كرتین نوی ، ههروهكي (ابن الأثیر) ی دیاركریه كو (عضد الدولة) پشته شیایی لسالا (۵۲۸هـ / ۱۱۳۴ ز) دهست بسهر (الرحبه) دابگرت ، ونهوی خوه قالاكر پشته هینگی ژبو فه كرنا كه لهه و چه برین دی، و نهوژی كه لها كواشی كو كه نجینه و پارین وی تیدا بوون ، و كه لها (هرور) ، و كه لها (ملاسی) ، و كه لها (برقی) ، و كه لها (الشعبانی) و ژبلی وانزی ژ چه برین دی ، و لدهمی

به رهغه خابووړی هاژون ودهست بسهر دابگرت، و به رهغه (حران) چو دوورپینچكر بوماوی چهند روژا، ل ویری كوله یه كې (نورالدین) ای دكوتنی (قیماز الحمدانی)، رازی نه بوو، گوتی نهز دی گوهداریا ته كه م به لئ دی (حران) بو من بت، چو د خزمه تا (سیف الدین) نهو گرت و (حران) ژبی ستاند، به رهغه (الرها) یی فه چو و دوورپینچكر وپاشی دهست بسهر دابگرت، كوله یه ك تیدا هه بوو ب ناقی (خصی أسود) یی (نورالدین) ای نهو رادهستی وی كروپیشغه داخوازا كه لها زهغه رانی كركو ژ ناقه دانین گزیرتا (ابن عمر) بوو، نهو دایي پاشی ژبی ستاندغه، و چوو هه تا داخوازا به رهغه می ژبی ژبكر داکو عمبار بكت. و (ابن خلدون) ای نامازه ب دوو روودانین مهزن دایه كو گریدانه كا ئیکسه ههیه ب كه لها زهغه رانی فه ، روودانا ئیکنی ل سالا (۲۷۹ك/ ۸۹۳ز) بوو، ل دهمی دووبه رهكي په یادابووی دنأقبهرا (اسحق بن كنداجق) و (یوسف بن ابی الساج)، (ابن ابی الساج) لدیف داخوازیا (ابن كوثون) ای چوو و جزیر ومووسل ستاندن، پاشی (ابن كنداجق) زفری ودهست بسهر دابگرت، وپاشی (هارون بن سیما) هات ل سالا (۲۷۹ك/ ۸۹۳ز)، و خه لكی وی نهو دمرئیخست وههوارا خو بره دهف (بنی شبیان) دگهل وی چوونه مووسل، وهاریكاریا خه لكی وی هاته كرن ژلایی (خوارجان) و (بنی تغلب) و (هارون الشاری) ژبی هات هاریكاریا وان و (حمدان)، (بنو شبیان) نهو شكاندن خه لكی مووسل ژ (ابن سیما) ترسان ژبه رهندي هنارتی هنارتن به غدا، (المعتضد علي بن داود الأزدي) هات، ول دهمی گه هشتی ژبو هاریكاریا (حمدان بن حمدون) و (هارون الشاري) و نهوا (بنو شبیان) بسهری وان ئینای، نهو دمركه فته بوو ژ بوچاك سازیی ل جزیری و (بنو شبیان) سوزدابوونی كو دی گوهداری فهرانین وی بی نهو چوونه (حمدان) ی ونهو شكاندوو خوه گه هاند (ماردین) ای ، و كوری خو (الحسین) هیلا ل ویری و نهو رهقی دگهل (وصیف، ونصر القسوري)، و ب دیرا زهغه رانی را بوورین و ل ویری (الحسین بن حمدان) باومری ب وان ئیناو نهو هنارت بو (المعتضدي) ی فهرانا خرابكرنا كه لهی دا^{۴۴}.

نهغه ب شیوهی كې ناشكرا ناماژی ددهت كو كه لها زهغه رانی هاتیبه خرابكرن ل سالا (۲۷۹ك/ ۸۹۳ز) به لئ ل پشته وی ب نیزیکی (۷۰) سالا، ب شیوه كې دهستنی شانكری ل سالا (۳۴۷ك/ ۹۵۹ز)، (ابن خلدون) به حسنی هه بوونا كه لها زهغه رانی دكه ت كو ناقایه، ژبهركو (ناصرالدولة بن حمدان) پیکه اتی دگهل (معزالدولة) ل سهر باجا هزار دهره ما هه رسال پاشی نهونه هنارتن، (معزالدولة) هاتیبه ل نیفا (۳۴۷ك/ ۹۵۹ز)، مووسل بجه هیلا وچوو نسیبینی و دگهل خو هه می خه لكی دهوله تا خو ژ بریکار و نقیسهر ومه زنان وپاره ی هلگرتن، نهو دهنانه دكه لهین خوه وهكي كه لها كواشی و زهغه رانی ژبلی

هندهك كه لهین تابعی الحسنيه د پهرتووكا (تجاری الامم)

” كهلا شابانين ئيك ژ كهلاتين هوزا مههرانيا بوو، و مههراني پشكهك ژ وهلاتن ههكاريان بوو “

، بسمر كهله شاپانين ، بهراورد دگهل نهوا دياركري د پهرتووكا
خوه ياديدا (التاريخ الباهر) ل سهر دهست بسمر داكرتنا جيگري زهنكي
بسمر كهلهيدا، دپهرتووكا خومه (الكامل) كوتبه كو نهف روودانه ل
سالا (٥٢٨ ك / ١١٣٤ ز) بوو ، لى د پهرتووكا (التاريخ الباهر) نهوى نهف
بوويهه دناف روودانين سالا (٥٣٧ ك / ١١٤٣ ز) دا بهمس كويه . نانكو
جياوازي دناقههرا ههردوو كوتناندا نهه ساله .

كهله شاپانين دكهفته سهر زنجيرا چيائين شكيه (كيهه)
ل باكورى روژناقاينى باژيرى باتيفا ، نهوا دوورتيا وى ژ باژيرى زاخو
نيزيكي (٢٥) كم ، وهتا نوكه شينوارين كهلهك ژ مهزهل وبيرين ناقي
تيدا مائه، و نهو جهى كهلهه دكهفتى كهلهك ناسى به ، و مروف
نهشيت بچتنى بتنى دلایه كيدا نهبت^{٥١}.

ئيك ژ كهكولهران كههشتيه وى چهندي كو دبيژيت
نهوهكهقيهك ههيه دناقههرا نهوا (ابن الاثير) دياركري د پهرتووكا
خومه(التاريخ الباهر) ب بهراورد دگهل نهوا دياركري دپهرتووكا
خومه (الكامل في التاريخ)، ل سهر كهله شاپانين، كو نهوى ياكوتى
: كو (ابن الاثير) كهله شاپانين ههژمارتیه ژ مهزنترين كهلهين
ههكاريان، بهلى دپهرتووكا وى (الكامل في التاريخ) (ابن الاثير) ي
كهله شاپانين ههژمارتیه ژ چهپهريين ئيلا مههراني^{٥٢}.

ههروهكى فهكولهرى قيايه بسهلمنت كو نهوهكهقيهك
ههيه دناقههرا ههردوو كوتنين ويدا ل سهر قى بابتهى، بهلى لدهمى
زفرينى بو پهرتووكا وى (الكامل في التاريخ) ، دياردبت كو نهوى نهف
چهنده دياركريه ل ژير ناڤ و نيشانئ (دياركرنا خودانين كهلهين
ههكارى و كواشئ)^{٥٣}، ژهر هندى دياردبت كو چ نهوهكهقهفى نينه
دناقههرا ههردوو كوتنين (ابن الاثير) ي دا ، ژبهركو نهوى شاپانين
ههژمارتیه ئيك ژ چهپهريين ئيلا مههرانيان، بهلى نهو دههمان دهمدا
دهيته ههژمارتن پشكهك ژ وهلاتن ههكاريان، نانكو ئيلا مههرانيان

دهست بسمر ههمى دهقهريين (ابى تغلب) داكرتى (ابا الوفاء) ل شوينا
خوه ل مووسل دانا ، ل دووماهيا (ذي القعدة) وزقري بهغدا، و خهليفه
(الطائع لله) ديت، رابوو ب كومكرنا لهشكهري «^{٥٤}. و نهوا (ابن الاثير) ي
دياركريه كو (عمادالدين الزنكي) (نصيرالدين جقر) وهكو جيگري
خوه هنارت، (اشب و خلى، كههجه) خرابكرن ، و (نووشى)، و كهله
(الجلاب) كو نهو ژى كهله ناميديين يه، و هنارت بو كهله شاپانين ،
و (فرح) ، و (زعفران)، و (ألقي) ، و (نيروه)، كو نهو چهپهريين مههرانيان
، نهو دورپيچكرن و نهو ههمى بدهست خوهقه ئينان ، خوه پشتراستكر ژ
چيا و روزانان^{٥٥}.

و (ابو شامة)ى كوتنهكا دياركري وهكى كوتنا (ابن الاثير)
نهوژى ل سهر ههولين جيگري زهنكي (نصيرالدين جقر) ژبو دهست بسمر
داكرتنا كهله شاپانين بشتى نهو دورپيچكري ، ديار كويه كو
نهو ژ مهزنترين كهلهين ههكارى به و و ناسيترينه ، و پاشى فهرمانا
خرابكرنا وى دايه، و كهله ناميديين ناڤاكره پيش ويقه^{٥٦}.

پيزانينهكا نوى (ابن الاثير)ى زيدهكويه نهوى كوتيه :
«شاپانين ددهستى ئيك ژ ميريين مههراني دابوو»^{٥٧}.

و (ابن الاثير)ى دپهرتووكا خوه يا دى دا (التاريخ الباهر)
دياركريه ، ل سالا (٥٣٧ ك / ١١٤٣ ز) كو (نصيرالدين جقر) كو جيگري
(عمادالدين الزنكي) بوو ل مووسل نهوى شيا كهلهك دهقهريين كوردان
ب دهست خوهقه بينت و دهست ب سهر واندا كرت ، ل دهمى كههشتيه
ويرى كهله شاپانين دورپيچكر ، كو نهو ژ مهزنترين كهلهين وانه و ژ
ههميا ناسيتره ، دهست بسمر داكرت و خرابكر نهوى كهله شاپانين د
ههژمارت پشكهك ژ وهلاتن ههكاريان^{٥٨}.

نه وهكهقيهك دهردهكفت د كوتنين (ابن الاثير) ي دا د
پهرتووكا ويدا (الكامل في التاريخ) لدهمى دياركرناوى بو ميژوويا
دهست بسمر داكرتنا جيگري (عمادالدين الزنكي) (نصيرالدين جقر)

بخومزى ټاکنجى بين ل وهلاتى هه کاريان، بشى چهندي چ نهوهکههقى نامينن ، راسته نهوهکههقيهك ههيه ژلاينى (ابن الأثير) ى فه ل سهر ديارکونا سالا فهکونا کهلهها شابانين دپهرتووکا ويدا (التاريخ الباهر) نهوى دانايه سالا (٥٣٧ ک / ١١٤٣ ز)، بهراورد دکهل پهرتووکاوى (الکامل في التاريخ) نهوى کوتيه کو نهو هاتيه فهکون لسالا (٥٢٨ ک / ١١٣٤ز)^{٥٧}.

پينج/ کهلهها شهراښتنى (شهرانستى):

(المقرئزي) بهحسنى^{٥٨} شهراښتنى کريه ، کو مهزنى وى مير (توکل الکردي)، دناف روودانين سالا (٨١٧ ک / ١٤١٤ ز)، نهوا (توکل الکردي) پشکدارى تيدا کرى دکهل ژمارهکا لهشکههين دى ژيو هيرشکرنى بوسهر دووکهفتين (شيخ عدى بن مسافر)، مههم پى ل شيرى پينکاتا نيزديان بوو، نهوزى ژ نهگهري کو دووکهفتين (شيخ عدى) نهو کهلهک مهزن دکو و نهو کههانديبوويه رادى (الغلو) د سالوخهتدانا وى دا ، ههتا نهوان وهسا هزرديکر کو (الشيخ عدى بن مسافر) رزقى وان ددت، و نهوان دکوت ههر رزقهکى نه ژدمف (الشيخ عدى) فه بهيت مه نهقيت ، و (الشيخ عدى) دکهل خودى روونشتى يه - ژکوتنا وان - و دکهل وى نان و بيشاز خواريه ، و نهوان نشيژيت نهرک ل سهر وان هيلان ، و گوتن : (الشيخ عدى) پيش مهفه نشيژ کرينه ، ژبلى وان کاريت وان نهويت نهو ژ پهريستنا خودى دهرخستن بو پهريستنا کهسى (عدى بن مسافر) ، دوى دهميدا زهلامهک هاته راسپاردن بو وان ژ زانايين عهجهمان کو ژ زانايين ريبازا (الشافعى) بوو - خودى ژى رازيبت - و دهاته نياسين ب (جلال الدين محمد بن عزالدین يوسف الحلوانى) ، داخوازکر کوشهر ل دزى وان بهيتهکون، مير (عزالدین البختي) ميرى گزيرتا (ابن عمر) ى و مير (توکل الکردي) - خودانى شهراښتنى - ليدف داخوازا وى هاتن - و کهلهک ژ کورددين سدى ل دهوروبهين وان کومبوون - و خودانى حهسمن کيفى لهشکهو بو وان هنارت ، ومير (شمس الدين محمد الجردقيلی) هاته دکهل وان ، و ب کومهکا مهزن ب ريکهفتن بهرهق چيائى ههکارى ، کهلهک کوم ژ دووکهفتين (شيخ عدى) کوشتن - ونهو دقى دهميدا دناف کورداندا

هاتنه نياسين ب (الصحبتيه- هوگر)، و کهلهک ژوان نيخسیرکون ههتا نهو کههشتينه (شرالق) - نهو کونده نهوى مهزارى (الشيخ عدى) تيدا - نهو گومبهدا ئافاكرى ل سهر خرابکر و مهزارى وى کولان و ههستين وى دهرخستن و ل پيش چاقين نيخسیرين سوحبهتيان سوتن، و گوتنه وان : بهريخو بدنن مه چهوا ههستيکين وى سوتن نهوى وه گازى دکو، ب ههرتشتهکى وه گازى دکرى نهشيا بهرهفانينى ژ خوه بکت ، و پاشى زقرين و کهلهک تالانکون، (سوحبهتيان) پشتى هنگن خوه کومکون فه و دووباره گومبهدا ئافاكرقه، و زقرينه سهر وان کارين نهو ل سهر دچن فه ، و نهو بينه دوژمنى ههرکهسهکى دکوتنى فه قيهه (الفقيه) ، و ههرکافهکا وان شيابا دکوشتن.

شهراښتنى کوندهکه دکهفته ناوچهداريا سنديان سهر ب دهقهرداريا زاخو، نيک ژ فهکولهان ديژيت کو شهراښتنى ل دسپيکا چهرخى نهوى کوچى / پاژدى زايينى سهنتهري ميرنشينى سنديان بوو^{٥٩}، پشتى هينگى ميرين بادينان نهو کههانديه ميرنشينى خوه ل دورين ناميدي سالا (١٥٠٨)، و سولتان (حسن كورى سيف الدين) ميرى بادينان لسالا (٨٧٥-٩٤٠ ک / ١٤٧١-١٥٣٤ ز) قوتايخانه لى ئافاكره، و دووباره هاتيه نوژمنکون ل دسپيکا چهرخى دوواژدى کوچى / ههژدى زايينى ، ژلاينى (زبير باشا) (١١١٣-١١٢٦ ک / ١٧٠٢-١٧١٤ ز) ميرى بادينان دوى دهميدا .

شهرانستى/ کهلهها پهروهخى (برخو):

بتنى نيک نامازه هاتيه ديتن ژلاينى (ياقوت الحموي) ل سهر کهلهها (برخو) نهوا کو ژ نيف ريژى تيپهر ناکت ، ههروهکى دهرباره وى کوتيه : «برخو ب (م) واته بهرخو ، کهلهکه ژ کهلهين ناوچهداريا زوزان ، ياخوداننى مووسل»^{٦٠} . مههمما وى ژ خوداننى مووسل حهمدانينه ، ژيهر هندى (الحموي) ديارکريه کو کهلهها بهرخو يا خوداننى مووسل بوو.

نوکه ل دهقهرا شهراښتنى کوندهک ههيه ب ناقى (بهرخ) ، ژيهر هندى چيدبت ناقى نهوى گوندى پهيوهندي ب کهلهها بهرخو فه ههبت نهقه يا (ياقوت الحموي) ديارکري دپهرتووکا خوهدا (معجم البلدان).

پهراوين

١. دوو ژندهرين تا کو برادهکى درهنگ کهفتين ب شينوازى (الحسينيه) هاتيه، ونهوزى (ابن فضل الله العمري) (ت: ٥٧٤٩/١٣٤٩م)، دپهرتووکا ويدا (مسالك الأبحار في ممالک الأمصار)، و (ابن خلدون) (ت: ٥٨٠٨/١٣٤٩م) دپهرتووکا (ديوان المبتدا والخبر)، ونهو ژ ميژوو نشين چهرخى ههشتى کوچى/چواردى زايينى، و ژ ژندهرين دى بين سهردهم نهوان بشينوازى (الحسنيه) ديارکريه ههروهکى ژلاينى (الطبري، المقدسي، مسكويه، ابن الأثير، ياقوت الحموي) و نهو ژندهرين سهردهمن، سهرهراى هندک ژندهرين دى دى بشينوکهکى بهرفره. هينه ديارکون دقى فهکولينى دا.

٢. الزاخوى، سيدالحاج صديق، زاخو الماضى والحاضر، (دهوك: ٢٠٠٩م)، ص: ١٦.

٣. روزههلاتناس (كونراد ريبويسر) کوتيه لدمن نهو هاتيه زاخو: «مه خوه ديت بهرامبهري گزيرتا زاخو نهوا دکهقيته سهرنهروهکى کهقري ههروهکى نهوا مهديتى ل دهشتى کوتهوزى (ازوخيس) يا کهفته». ريبويسر، كونراد، كتاب المباني الأثرية في شمال بلاد الرافدين في العصور المسيحية القديمة والاسلامية، ترجمة: يحيى منصورن المؤسسة العامة للتراث والآثار (بغداد: ١٩٨١م)، ص: ٣٨، وهندهک ژ فهکولهان بوهندى چويونه کو پهيقا (ازوخيز) چيدببت دبهرتدا پهيقهکا كوردى ياخورسک بيت ب واتايا (ناف و خيز) نهوا ژ دوو برکان بيک دهيت (ناف) و (خيز) وهتا نوکه نهو زاراهه ژلاينى خهلكن فه دهيتبهكارنينان وهتا نوکه ناقى (خيزى و

٤. دوو ناقى (دهيته کوتن ل سهرنيک زدهقهين باکورى ژ گزيرتا نافهراست، چيدببت (نازوخيز) وهركرتى بيت (افوخيز) تارادهکى نيک رامن ددت، ونهو نافه يى چيکيره دنهدهبياتين ژوروييدا، وناقى نافخوى نهوى پتر باورپيکرى ههبوونا دهقهههکى ل باشورى بايزرى دهيته نافکون بکهلهک نافان ژوان (خوک). المابى، نهنوم، الأكراد في بادينان، ط: ٢ (دهوك: ١٩٩٩)، ص: ١٣، الزاخوي، زاخو الماضى والحاضر، ص: ١٦، جوبارهک تيدا دهيت نهو ژ کهلههکى دهيت دهيته نافکون ب (زى)، ونهو دهقهههکا گرنکبى ژ نهگهري بورينا ريکا بازريکانى يا کهفن ريکا روزههلاتى ديجهلى ژوى، چيدببت کو ناقى (زى-خوک) بساناهى هاتيه کهورين بو زاخو وچيدببت نهو پتر گريمانى

